

Avslutningsrapport «Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse»

Måsøy kommune mars 2019

Integrering av nye arbeidsinnflyttere i Havøysund

Av: Fredrik Vikse

Sammendrag

Hovederkjennelsen etter prosjektslutt er at sentrale aktører i Måsøy kommune er blitt bedre kjent med befolkningen. Suksessen skyldes mye at toppledelsen satt i arbeidsgruppen. En arbeidsgruppe bestående av ordfører, rådmann og sektorledere for helse og oppvekst var avgjørende for prioriteringene. Det gjelder spesielt opprettelsen Måsøy frivillighetssentral (oppstart 2019) og for at Måsøy kommune nå ansetter en planlegger (vår 2019).

Frivillighetssentralen vil gi en ny møteplass, tydelig offentlig ansvar for integrering og bedre samarbeid mellom kommune og lag/foreninger. Målet med ny planlegger er å utvikle planene i kommunen slik at det skal gi bedre forutsigbarhet i samarbeidet mellom politikere og administrasjon. Det vil skje ved at politikerne kort tid etter neste valg blir enige om et løp for planstrategi for kommende periode, får kurs i plansystemet oppbygning og et oppdatert kunnskapsgrunnlag (befolkningens helsetilstand og trivsel) blant annet basert på denne rapporten. Vi håper dermed at dette vil også bidra til tydeligere prioriterte tiltak/satsingsområder for kommende kommunestyreperiode.

Informasjonsflyten ut til befolkningen har etter prosjektslutt fortsatt forbedringspotensial. Spesielt gjelder dette direkte svar på en henvendelse fra innbyggere og oppdatert informasjon om ansvarsfelt i kommunen. Det finnes en god tradisjon i kommunen for å bruke folkemøter som medvirkningskanal, nå utvides dette med flere fora der befolkningen tas med på råd. Et eksempel er at styringsgruppen i den nyoppretta frivillighetssentralen kun består av representanter for lokale lag og foreninger.

Som organisasjon har Måsøy kommune bygd kunnskap med prosjektet, en vet nå hvordan en kan gjennomføre en kvalitativ undersøkelse, som en kan benyttes i årene som kommer. I tillegg har Måsøy kommune også startet et løp som vil få kunnskapsgrunnlaget på plass i løpet av 2019.

Innledning

Denne avslutningsrapporten om Nærmiljøprosjektet i Måsøy er bygd opp med en oppsummering av prosjektutviklingen, en analysedel fra vår kvalitative undersøkelse, en oversikt over tiltaksutvikling på bakgrunn av prosjektet og en sluttevaluering.

Prosjektet startet med statsbudsjettet 2015, kap 719, post 60. Deretter fikk kommunen en invitasjon fra Helsedirektoratet om deltakelse i kartleggings- og utviklingsarbeidet "Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse". Et formelt samarbeid mellom Finnmark fylkeskommune (oppfølgingsansvar fra Helsedirektoratet) og Måsøy kommune ble inngått i 2016. Samarbeidet ble forankret i folkehelseloven, og da spesielt i paragraf 5 c som handler om kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i nærmiljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkninger på folks helse.

Formålet var å delta i et treårig prosjekt der målsettingen var: Gode nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse. Delmålene i prosjektet var:

- Bedre kvalitative utfordringsoversikter på folkehelseområdet som kunnskapsgrunnlag for kommunale plan og beslutningsprosesser.
- Bedre kunnskap om hva som bidrar til livskvalitet og trivsel, og om hvordan folk har det i lokalsamfunnene.
- Utvikling og bruk av egnede metoder i medvirkningsarbeidet og bruk av disse.
- Legge grunnlag for konkrete tiltak i samsvar med lokale folkehelseutfordringer
- Tilrettelegging for kompetansebygging med regionale utdanningsinstitusjoner og andre om lokalsamfunnets betydning for folkehelse

I prosjektet hadde Måsøy kommune ansvaret for kartlegging, innhenting og identifisering av folkehelseutfordringer i nærmiljø og lokalsamfunn. Måsøy kommune skulle også utarbeide et

kunnskapsgrunnlag med oversikt over befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer. Folkehelseoversikten skulle dernest inngå i kommunalt planarbeid.

I grunnlagsdokumentet står det at hovedproblemstilling for utviklingsarbeidet var å kartlegge og identifisere nærmiljøkvaliteter gjennom medvirkning fra lokalbefolkningen, gjennom å gi folk flest økt innflytelse over sin egen hverdag og sitt eget lokalmiljø.

Måsøys vei i Nærmiljøprosjektet

Samfunnsplanen for Måsøy kommune 2013 -2025 illustrere godt folkehelseforståelsen i kommunen før prosjektstart. Selv om det vises til flere klare folkehelseutfordringer i Måsøy i planen, mangler det et godt kunnskapsgrunnlag lokalt til å underbygge utfordringene. Planen ville også vært et bedre styringsverktøy dersom den inneholdt tydeligere prioriteringer. Vissheten om manglene i planverket i kommunen, var mye av motivasjonen for at Måsøy ønsket å delta i Nærmiljøprosjektet.

Da Måsøy tilsluttet seg prosjektet i 2016, ble prosjektlederstillingen plassert hos daværende kulturkonsulent Malin Vulvik. Som de første prosjektbeskrivelsene fra Måsøy til Helsedirektoratet indikere, var det utfordrende for Måsøy å angripe oppgaven. Det at en både skulle innhente kvalitative data og lage et kunnskapsgrunnlag ble uklart.

I likhet med andre Finnmark kommuner ønsket Måsøy i utgangspunktet å bruke den kvalitative metoden "gjestebud" for å innhente kvalitative data. Problemstillingen for undersøkelsen var da "et levende lokalsamfunn som inkluderer alle". Hvordan dette skulle operasjonaliseres ble ikke fremstilt og noe undersøkelse ble ikke gjennomført. Vulvik gav seg som prosjektleder i desember 2016. Hun ble erstattet av Trygve Jonas Strømmen. Strømmen var tilknyttet Måsøy i Vekst (omstillingskommune 2013-2018). Her hadde en nylig lansert kampanjen "Klart det går - koffer ikke". Prosjektet hadde som mål å bidra til økning i befolkningstallet samt øke trivselen og integrering av innvandrere. På mange måter ble dette prosjektet sammenfallende med Nærmiljøprosjektet, da Strømmen overtok. Dog, det ble ikke gjennomført noen kvalitative undersøkelser kun enkle spørreundersøkelser. Styrken derimot var at prosjektet fikk en stor styringsgruppe bestående av politikere, lag og foreninger samt representanter lokalt næringsliv. Disse hadde månedlige møter der de diskuterte behov i kommunen. Ut fra dette ble to ideer lansert: En velkomstpakke til nye innbyggere (som ble ferdig 2018) og prosjektet "vi vil kino" som handlet om å få en kino til kommunen (videreutviklet inn i nytt museumsbygg – se analysedel).

Høsten 2017, var Fylkeskommunen på kommunebesøk i Måsøy, der ble det klart uttrykt fra Fylkeskommunen at en ikke var fornøyd med progresjonen i prosjektet i Måsøy og at rapporteringen på målene for prosjektet ikke ble innfridd. I dialog mellom Fylkeskommunen daværende ordfører Gudleif Kristoffersen og rådmann (daværende) Lill Torbjørg Leirbakken valgte en på mange måter å omstrukturere prosjektet i Måsøy. Fredrik Vikse (undertegnede) ble ansatt som ny prosjektleder. Arbeidsgruppen ble reorganisert til rådmann (daværende) Lill Torbjørg Leirbakken, ordfører Gudleif Kristoffersen (erstattet i november 2017 av Reidun Mortensen), sektorleder helse Ann Jorun Stock og sektorleder oppvekst Tone Hilde Faye (erstattet av Roy Arne Møller (2018).

Fokuset med integrering ble videreført med problemstillingen: Hvordan erfarer den etablerte lokalbefolkningen og nye arbeidsinnflyttere integrering av nye arbeidsinnflyttere i havøysund? Avgrensningen til Havøysund var ny. Slik arbeidsgruppen vurderte det, gjorde sammensetningen av Måsøy kommune, der utfordringen i de ulike tettstedene er forskjellig det vanskelig å gjennomføre en slik undersøkelse i hele kommunen. Med fokus Havøysund ville funnene bli mer presise. Det ble så utviklet intervjuguider og tydelige målgrupper. I løpet av høsten hadde en intervjuet 8 arbeidsinnflyttere til kommunen og 8 fra lokalbefolkningen (mer om dette i analysedelen). Arbeidsgruppen hadde igjennom vinteren 2017/2018 månedlige analysেমøter med veiledning fra Brynhild Granås fra UiT (se analyserapporten under). Vår 2018 hadde en derfor et grunnlag for å gå videre med tiltak og utvikling av

planprosess. Vi hadde også et folkemøte der vi la frem funn fra prosjektet og i dialog med fremmøtte utvikla tiltak.

Ideen frivillighetssentral var på mange måter et svar/tiltak på mange av de utfordringene vi analyserte oss frem til (se analysedel). Begrunnelsen i funn fra Nærmiljøprosjektet var avgjørende for vedtaket til kommunestyret å starte opp Måsøy frivillighetssentral.

Mulighetsstudiet for relokalisering av museet til et tidligere tørrfisklager på kaia var det andre store tiltaket. Prosjektet hadde vist mangel på møteplasser og tap av kystkultur i Havøysund. Direktør i museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark IKS ble aktiv pådriver i prosessen og styret satt av 50 000 til mulighetsstudiet. Også kommunestyret var positive, også her ble funn fra nærmiljøprosjektet aktivt brukt i saksfremstillingen. I mulighetsstudiet skal også tanken fra “vi vil kino” innlemmes og vi vil aktivt ta med befolkningen på råd.

Av hensyn til planutvikling ble det i budsjettet 2019 – 2021 avsatt penger til en to-årig prosjektstilling i plan (ansettelse vår 2019). Måsøy er i 2019 påmeldt Fylkeskommunens kurs “utarbeidelse av helseoversikten til bruk i kommuneplaner”, som vil gi oss et kunnskapsgrunnlag i tide til planstrategi utvikling etter kommunevalget september 2019. Som det stod i sammendraget, er målet med planutviklingen er å gi tydeligere prioriteringer og forutsigbarhet i samarbeidet mellom politikere og administrasjon.

Analyserapport Nærmiljøprosjektet Måsøy

Bakgrunn for problemstilling

Måsøy kommune er en kystkommune i Vest-Finnmark. De nærmeste store tettstedene Alta og Hammerfest med tilgang på flyplass ligger to og tre timers reisevei med bil unna. På vinteren gjør været at veien ofte er kolonnekjørt og stengt. De fleste av dagens 1250 innbyggere bor i kommunesenteret Havøysund (omtrent 1000 mennesker), men det bor også folk i de små tettstedene i innlandet og på øyene Rolvsøy, Ingøy og Måsøy. Befolkningen i kommunen er eldre enn landsgjennomsnittet og spesielt i distrikt er det en høy snittalder. Det finnes klare folkehelseutfordringer i forhold til å gi et godt tilbud til hele kommune Det er naturlig å forfølge utfordringene med å gi de i distrikt samme tilbud som Havøysund i senere undersøkelser. Som skissert ovenfor valgte en høsten 2017 å avgrense problemstillingen til det største tettstedet Havøysund, av hensyn til ulikhet i utfordring og ønsket om presise funn.

Som illustrert på bildet på forsiden, er Havøysund et ganske kompakt tettsted, det tar kun 15 minutter å gå fra den ene ytterkanten av bosetningen til den andre. Innenfor dette arealet går en på skole, i barnehage, på jobb og har tilgang til alle offentlige og private tilbud. Husene er velholdte og det uttrykkes stadig mangel på hus. Mens plassen er blitt modernisert, står kaia igjen som et skall av et mer aktivt fiskevær.

Befolkningstallet har stabilisert seg de siste ti årene i Havøysund. Det finnes et livskraftig næringsliv i et skipsverft, to store fiskeriforedlingsbedrifter, samt en rekke mellomstore bedrifter. På 70 tallet var det dobbelt så mange mennesker som bodde i Havøysund som det gjør i dag, dette ser en blant annet på størrelsen på skolen. Den tydeligste endringen ligger i arbeidsplasser tilknyttet fiskeriet (mer om dette i underkapittelet “vi kjenner oss i Trygve Hofsjentan på fileten lenger”).

I likhet med mange andre kystkommuner åpnet EØS opp for flere arbeidsinnflyttere til fiskeriindustrien og helsenæringen. Dette var også tilfellet i Havøysund og på mange måter er dette årsaken til at befolkningen i dag har stabilisert seg. En effekt av dette er at Havøysund på få år blitt et mer multikulturelt samfunn. Å forstå mer av hvordan integreringen av arbeidsinnflyttere fra EØS land skjer og hvordan den etablerte lokalbefolkningen erfarer dette var hovedgrunnen til at arbeidsgruppen ønsket å følge opp “Måsøy i vekst” sitt befolkningsprosjekt om trivsel og integrering av arbeidsinnflyttere. Temaet var godt forankret

i lokalbefolkningen gjennom flere møter mellom politikere, næringsliv, ungdom og representanter for lag og foreninger. Samtidig ville arbeidsgruppen utvide fokuset til alle nye arbeidsinnflyttere, ikke bare de fra EØS land da kommuneadministrasjonen og bedriftseiere hadde utfordringer med å holde på og knytte til seg kompetanse utenifra. Integrering ble derfor det samlende fokus.

Problemstilling Nærmiljøprosjektet Måsøy

Hvordan erfarer den etablerte lokalbefolkningen og nye arbeidsinnflyttere integrering av nye arbeidsinnflyttere i Havøysund?

Målgruppe

I undersøkelsen valgte vi å intervjuer den etablert lokalbefolkning i Havøysund gjennom to gruppeintervjuer og nye arbeidsinnflytterne igjennom individuelle dybdeintervjuer. Dette i hovedsak for å få belyst kollektive erfaringer fra den etablerte lokalbefolkningen og individuelle erfaringer fra innflytterne. Til å representere fastboende i Havøysund hadde vi plukket ut 8 personer som hadde bodd her mer enn 10 år og som regnet seg som representative for Havøysund. De 8 personene bestod av to vennegrupper; en kvinnegruppe i 60-70 årene og en manngruppe i 40 årene.

Fra målgruppen nye arbeidsinnflyttere har vi 8 enkeltpersoner, de hadde ulik alder, kjønn og nasjonalitet med overordnet krav at de ikke hadde bodd i Havøysund lengre enn 10 år og ikke kortere enn 6 måneder. Utvalget bestod av personer som representere de største arbeidsplassene i kommunen.

Gjennomføring av kvalitativ undersøkelse i Måsøy

Det ble utviklet to intervjuguider i arbeidsgruppen (en mot gruppeintervjuet og en rettet mot dybdeintervjuene), intervjuene ble gjennomført av prosjektleder Fredrik Vikse med båndopptaker. De ble gjennomført i rom der intervjupersonene kunne prate fritt og uten noen form for tidsbegrensning. Før intervjuet startet fikk intervjuobjektene fortalt litt om prosjektet og hvordan deres rolle var tenkt. En ble gjort oppmerksom på at de blir fullstendig anonymisert og at de kunne trekke seg og sine bidrag under hele prosjektet. De fikk også et brev der dette ble beskrevet med kontaktinformasjon til prosjektleder og prosjektansvarlig.

Da intervjuene var gjennomført, satt en igjen med 68 transkriberte sider intervju. Arbeidsgruppen hadde deretter månedlige analysেমøter der en har forsøkt å se en større sammenheng i det informantene sier.

Arbeidsgruppen bestod av Ann Jorun Stock, sektorleder Helse som har bodd hele livet i Havøysund, Reidun Mortensen nylig tiltrådt ordfører (oktober 2017) som hadde sin ungdomstid i Havøysund og flyttet tilbake til stedet for 4 år siden for å drive restaurant. Lill Torbjørg Leirbakken, rådmann siden 2016 (frem til desember 2018) og som har tidligere vært økonomisjef i kommunen (opprinnelig er hun fra Balsfjord). I tillegg til prosjektleder Fredrik Vikse som har ført dette i pennen. Han startet i kommunen som kulturkonsulent i august 2017, men har hatt tilknytning til kommunen i 5 år gjennom en hytte på Måsøy. I tillegg har gruppen fått stødig veiledning fra Brynhild Granås som er tilsluttet prosjektet fra UiT Norges arktiske universitet, avdeling Alta. Analysen som følger, er et resultat av de møtene arbeidsgruppen hadde vinteren 2017/2018.

Vi kjenner oss ikke igjen i Trygve Hoff sin «Jentan på fileten» lenger

Selv om fiskeflåten kun er en tredjedel av det den var på slutten av 80 tallet, har det aldri blitt levert så mye fisk i Havøysund som i dag. Det at båtene er større og mer effektive betyr likevel mindre liv på kaia. Den største arbeidsplassen gjennom mange tiår i Havøysund,

fiskeindustrien, er i dag omgjort til sesongarbeid med arbeidere med hjemadresse i Øst- og Sør Europa.

Årsakene til utviklingen er mange, på 1990-tallet ble kvotesystemet innført også for mindre fartøy, etter at flere fiskebestander stod i fare for å kollapse. Småbåtflåten, som før 1990 kunne fiske fritt, ble nå avhengig av kvotetildelinger, men store båter ble tildelt kvoter fremfor små. Fra 2004 åpnet staten i praksis for kjøp av kvoter fra en båt til en annen, det bidro ytterligere til at antall båter og fiskere gikk ned, da kvoter ble samlet på færre, større båter. Siste ledd i utviklingen er at det fra 2016 ble åpnet opp fra staten for at båter med kvoter kunne selges ut av fylket. I dette regnestykket ligger også manglende rekruttering og en lokal kultur som ikke lenger så en fremtid i fiskeriet og der foreldre heller oppfordret ungene til å søke utdanning som kvalifiserte for andre yrker.

I likhet med resten av fiskeriforedlingsindustrien i Norge har antallet lokale (norske) arbeidere blitt redusert og flertallet er i dag sesongarbeidere fra Øst- og Sør-Europa (muliggjort av EØS-avtalen og øst-utvidelsen i EU). Både sesongpreget og det at lønningene ikke lenger er konkurransedyktige, gjør det vanskelig for fiskeindustrien å rekruttere norsk arbeidskraft.

De siste 15 årene har Havøysund derfor blitt et mer flerkulturelt samfunn, også fordi helsesektoren har tiltrukket seg utenlandsk arbeidskraft.

I tråd med vår problemstilling, har vi forsøkt å finne ut hvordan disse nye arbeidsinnflytterne tas imot. Vi starter med noen utsagn fra intervjuet med den «lokale» kvinnegruppen. Vi kommer inn i samtalen idet de sammenligner dagens Havøysund, med tiden da de jobbet på fiskebruket.

Informant K4: E syns nå vi flirte mer før. (..)

Intervjuer: Er det mer alvorlig nå?

Informant K4: Ja.

Informant K1: Når alle de norske er bytta ut med utenlandske arbeidere

Informant K4: Det kan ikke sammenlignes nå med det som var før i tida.

Intervjuer: Er greia at de ikke kan språket (de utenlandske arbeiderne)?

Informant K4: Det er jo kulturforskjeller også

Intervjuer: Hvordan er det, er det sånn at folk ikke tør å prate med dem?

Informant K4: Jo de er i lag, men det bare helt annerledes. De hold seg jo mer med sine. Så når det er pause så holder dem seg adskilt.

Informant K2: Det er jo ikke bare polakker, det er portugisere og thai. Så de samles på hvert sitt bord. Så er det et fåtall med norska innimellom.

Intervjuer: Var det ikke polakker som kom før og?

Informant K1: Nei, da vi vokste opp. Da kom det endel svensker og finlendere.

Informant K3: det er jo finlendere som er gift og slått seg ned her i Havøysund. (..)

Også i gruppeintervjuet med lokale menn kom arbeidsinnflytterne på fiskeindustrien opp, og der var holdningen mer at arbeiderne knyttet til fiskeindustrien er usynlige i lokalsamfunnet. Vi refererer fra en fase i samtalen der intervjuer forsøker å finne ut hvor relasjoner oppstår (vi kommer mer utfyllende tilbake til dette). Informantene i gruppen har akkurat påpekt verdien av idretten og spesielt innebandyen som møteplass.

Intervjuer: Hva med de på fiskebruket?

Informant M2: de som er sesongarbeidere.. nei

Informant M3: det der forandra seg jo, plutselig ble det mange utenifra. Før var det jo mer lokale var det ikke det.

Informant M2: det var jo mye svenske, men de var jo med på treningene og, men så dro dem att, men noen var jo her.

Informant M1: det er jo vanskelig for dem, de vil jo jobbe mest mulig

Informant M2: det er jo samme systemet nå med polakka, portugisere og russere, dem har ikke kommet inn i Havøysund sånn som jeg har gjort

Informant M3: det er jo litt hva du gjør det til, vi har jo en portugisere som ja det er flere som har kjøpt seg hus og blitt boende. Der er det enkelte portugisere som har inkludert seg i idretten. Da har de fått et helt anna nettverk

Informant M2: jeg må nå ærlig innrømme at jeg kunne gjerne vært flinkere til å ta imot dem selv. Invitert dem

Intervjuer: Jeg har ikke sett noen av dem på innebandy

Informant M3: det er noen på fotballen, som har vært med å spilt seriespill, han har jo vært her en stund

I intervju med arbeidsinnflytter fra fiskeindustrien og hans kone som flyttet opp senere og i dag jobber på helsesenteret, bekreftet de at møtet med Havøysund var litt vanskelig.

Informant (Ektemann): Etter kanskje et to år, vi begynte å kjenne folk og det er ok. Men sånn er normalt. Jeg syns dere nordmenn er litt mere kalde. I begynnelsen vi kunne ikke språket. Vi kunne ikke skjønne så mye. Når språket kom, venner kom.

Intervjuer: Så språk er veldig viktig

Begge: Jaja

Intervjuer: Når dere kom hit fikk dere noe språkopplæring?

Informant kone: Jeg har vært på norsk kurs, det var hver tirsdag. Eller onsdag.

Intervjuer: Dere ser mange nye komme inn, hva tenker dere, blir folk tatt imot godt her?

Informant Ektemann: Ja det kommer masse. Jeg vet ikke. Første måned er ikke lett.

Nettopp det med språk kom opp i et annet intervju med en kvinnelig arbeidsinnflytter og hennes ektemann.

Informant Ektemann: Det egentlig ikke så bra norsk undervisning i Havøysund. Det er for lite. Det er en gang i uka. Og det er ikke nok.

Det er jo litt synd for de som bor her og vil lære seg norsk. Det virke som noen trenere dette. Jeg tror om det ikke var pliktig så ville vi ikke hatt det i kommunen. Så det er noe dem ikke er så interessert i og jeg har snakka med alle. Det er jo veldig pussig når det kommer så mange som vil lære seg norsk. Kommunene vil jo tjene på at det blir tilflyttere som blir barnefamilier, men jeg tror ikke dem tenker så langt.

Det er en utfordring å ta godt imot nye arbeidsinnflyttere når mange av dem kun er her i sesongen (på tross at de samme kommer igjen år etter år). En tidligere viktig er i dag i praksis blitt stengt: I kvinnegruppen henviste de stadig til mattilsynets nye hygienekrav som stenger av kaia ved fiskebrukene for vanlige folk. Dette gjør også at de nye arbeidsinnflytterne (spesielt de i fiskeindustrien) mister en historisk viktig møteplass med lokalbefolkningen. Det har til alle tider stått gamle fiskere og lokalbefolkning og småpratet med fiskere og arbeidere på fiskebruket på kaia. Dette er i dag ikke lov. Når disse arbeiderne i tillegg jobber lange skift, kan lite norsk og i stor grad jobber med andre arbeidere fra utlandet forsterker det skillet mellom arbeidsinnvandrere og den etablerte lokalbefolkningen.

Derfor er arbeidsgruppen enig i at bedre, men kanskje først og fremst mer norskopplæring, er en av nøklene til bedre trivsel for disse arbeidsinnflytterne og for bedre relasjoner til lokale folk i Havøysund. På tross av sesongarbeidet har flere av arbeiderne bosatt seg her med familie og barn, men vi ser at språk er en barriere for det sosiale livet. Flere andre bedrifter i kommunen har også arbeidsinnflyttere med dårlige norskkunnskaper. Av det slutter vi at integrasjonsarbeidet ikke er godt nok ivaretatt i kommunen. Bare noe så konkret som at informasjon om norskopplæring for voksne ikke finnes på kommunes nettsider, gjør det ikke lett for nye arbeidsinnflyttere eller arbeidsgivere å vite hvilket tilbud som er tilgjengelig. Måsøy frivilligsentral får en sentral rolle her, med ansvaret for at alle nye som kommer til kommunen blir tatt imot, får velkomstpakke om tilbud om norskopplæring.

Havøysund er stengt - alle er på hytta

I 1986 ble Havøysund knyttet til fastlandet med en bru. Med generell økning i personlig velstand, og brua som gjør det enklere å reise fra og til, har det etter midten av 90-tallet blitt mange som har fått seg hytte på fastlandet. Mer hytteliv er en trend i hele Norge samt Finnmark og noe som i stor grad har endret når og hvor folk møtes. Hyttekulturen har gjort det vanskelig med kulturelle arrangementer i helgene. Dette er noe som bekreftes av så vel frivillige organisasjoner som innehaverne av utesteder i Havøysund. Havøysund musikkforening for eksempel sier at de rett og slett er gått helt vekk fra arrangementer i helgene (fredag – søndag), da folk ikke møter opp. Her fra intervjuet med kvinnegruppen: *Nu er jo Havøysund, alle har hytte. Alle sammen, de fleste reiser bort hver eneste helg. Fær på hytta. Mens alle utlendingene er igjen her. Før når vi kunne invitere en helg, nei, nå er de forren. Etter at vi fikk veien.*

Arbeidsgruppen ser helt klart at dette endrer tidligere felleskapskulturer, noe som også endrer muligheter for å komme inn i Havøysund-samfunnet. Havøysund har hatt en sterk urban kultur der folk møttes ute på pub og idrettsarrangementer. Det er fortsatt en sterk basarkultur igjennom høsten, mens oppmøte på idrettsarrangementer i dag handler mye om barn: Samtidig er det helt klart at hyttekulturen i Havøysund står sterkt. I en større sammenheng betyr det at folk bruker mer tid individuelt eller i mindre grupper i naturen/på hytta enn kollektivt på felles arenaer i tettstedet. Dette er en trend som i stor grad gjenspeiles i det folk i intervjuene svarer. Fra gruppeintervjuet med menn oppsummeres dette i en setning: *Det er som de sier, det er mye som har endra seg i Havøysund og puben var litt mer populært før. Nå er det mer sport, natur og fiske som er viktig.*

Intervjuer: Det er ikke naturen i seg selv som har holdt deg her?

Informant M3: jo det er det, hvis du kan kalle det det. Og jobben og kjæresten(..)

En ung kvinnelig arbeidsinnflytter svarer dette på hva hun gjør på fritida: *Den siste uka. Nei i helga var jeg på Ingøya (øy i samme kommune). På harejakt. Jeg har fått meg kjæreste herifra. Så vi var på tur sammen. Vi tok en enkeltbakkasin. Nei fritida, jeg går jo tur det er det det går i. Bikkja trenger en del mosjon.*

Dette ligner veldig på det en ung mannlig arbeidsinnflytter hadde å si:

Intervjuer: Sånn siste uka etter jobb, hva har du gjort?

Informant: Mmm. Nå har jeg holdt litt på med bilen min, for det elektriske var ødelagt på den. Ellers er det er å lufte hunden og lese litt bøker. Jeg lufte hunden kanskje halvannen time noka sånt. Koke middag

Informant: Jeg pleier å holde meg unna merka løyper, fordi det er så mange som går der, hunden er litt småvill. Så jeg prøver å holde meg unna de andre

Intervjuer: Hvilke møteplasser bruker du, sånn unntatt jobben og Coopen

Informant: E har vært på kroa, men det er der det stoppe

Intervjuer: inntrykk?

Informant: det er sånn grei bygdepub, men e ikke så festglad så jeg har vært der to tre ganger

Ei arbeidsinnflytter og småbarnsmor:

Informant: vinter husker jeg folk spurte - er det ikke kaldt der, nei jeg sa jeg synes Oslo er kaldere. De var mer opptatt av klimaet og her er ødemarka. Nei sa jeg, det er ikke så øde, det er hus her og der. (Latter) det er ikke sånn at jeg må gå en mil til neste nabo. Vi bor ganske tett, jeg får sett mye til naboen. Også natur rett ut døra. Jeg kan gå rett på ut, i fjellet. Det er bra for barna. Jeg får sånn frisk luft og det er ikke sånn forurenset luft.

Intervjuer: Hvor møter du folk?

Informant: Jeg bruker ikke møteplasser, for jeg er ikke så interessert i det. Vi har jo kroa og hotellet hvor folk går og drikker. Jeg drikker ikke for å si det sånn. Jeg synes det blir uinteressant for meg å sitte på kroa, når alle er drita. Og det er sånne gamlinger som skal

komme å legge an på deg og hele den greia der. Jeg syns bare det er ekkelt. Jeg holde meg hjemme, jobb.

Ektemannen til kvinnelig arbeidsinnflytter, sier dette: *Ja, for min egen del like jeg og det tror at hu (kona) også like at det er rolig her, veldig stille. Naturen. E like faktisk vinteren best. E har jo bodd litt i Trøndelag i Steinkjer og det var vinter, og tenkte kor er sneen. Jeg er fornøyd.*

Arbeidsgruppen påpeker at noe av dette med turliv og hytte/friluftsliv i en viss grad er fremlesket lokalt, folk i Havøysund legger ofte ut bilder fra turer på Gavlen, bilder fra solveggen på hytta, isvannet og fising. Kanskje i større grad enn den reelle bruken. Dette som en del av en større kultur i Norge. Troen på verdien i frivillig felleskap er ikke den samme og arbeidsgruppen mener det er et paradoks at mange etterspør det, samtidig som de ikke viser reell vilje til å selv gjøre noe. Her fra gruppe intervjuet med lokale kvinner. *Det var ikke så lenge jeg gikk ute alene og tenkte du x du er alene her.*

Informant K4: En er jo tøvete sånn enn vil ikke trenge seg på

Informant K3: Ka du hadde sagt hvis jeg plutselig stod der, du hadde fått sjokk

Informant K4: E hadde ikke fått sjokk men jeg hadde kanskje blitt litt forferd, du har jo bare vært hos meg en gang. Men jeg hadde syns det hadde vært arti

Informant K2: samme med ho x, vi jobba jo sammen i en mannsalder men vi var aldr hjemme hos hverandre, eller noko sånt. Vi var jo 50 årsdagen og 60 årsdagen sånne runde dager.

Men asså men vi prates når vi møttes på coopen

Informant K4: Jeg syns det har blitt sånn at alle har nok med sitt, unga, barnebarna.

Arbeidsgruppen ser det som et bilde på dagens Havøysund, der en i større grad treffer sine venner på lukka, private arenaer (eksempel venner og familie på hytta) heller enn åpne offentlige arenaer (eksempel puben eller arrangementer). Det er klart at dette begrenser muligheten for nye mennesker å bli kjent med folk i Havøysund. Samtidig betyr det at dagens eldre generasjon, har en naturlig møteform (lukka arenaer) som står i kontrast med oppfatninger om verdien av felles arenaer, som uttrykkes i dagens kultur, derav en av årsakene til fremmedgjøringen mange føler.

I forlengelse av dette handler det også om en viss idealisme mange kommer hit med, at en nærhet og åpenhet skulle vært bevart og praktisert i kulturen her. Her fra en mannlig arbeidsinnflytter: *Det er på sett og vis greit, men så liten plass forventa jeg litt mer - bli med på dette.. En kan egentlig ikke forvente at en her tar mer ansvar enn de ville gjort i Oslo, men det, hvis de hadde lyst til å gi et godt inntrykk, må en nesten ta mer ansvar på en liten plass.*

Samtidig gir en kvinnelig arbeidsinnflytter et helt annet syn:

Intervjuer: Når du kom opp her og ringte hjem, hvordan beskrev du plassen?

Informant: Nei, som et lite og trivelig samfunn kor folk gjør alvor av å ta den derre kaffekoppen. Invitere på kaffe også mener de det faktisk. Ikke bare noe man sier. Det er enkelt og nære elementene. Frisk luft. Enkelt å nyttiggjøre seg av sjøen og fjellet.

En kvinnelig arbeidsinnflytter utfyller

Intervjuer: Syns du at Havøysund folk er sosiale

Informant: Ikke så mye

Intervjuer: Har du noen tanker om hvorfor?

Informant: I Thailand vi bare gå besøk, ikke ringe først, ikke nei i Thailand. Bare kom a. Men her

Intervjuer: Har du opplevd det at du har gått inn til noen og de har sagt at du må ringe først

Informant: jaja

Et av de godt besøkte arrangementene er basar på samfunnsalen, men for en nyinnflyttet arbeidsinnflytter er det ikke en enkel plass å bli kjent med folk da det er tydelige venne-/familie-bord. Slik arbeidsgruppen vurderer det er det et godt eksempel på utfordringene med å komme inn i Havøysund. En døråpner er imidlertid barn.

«Barna er den nye fiskeindustrien»

Et av de gledeligste funnene i materialet er de betraktningene informantene har om livet som småbarnsforeldre i Havøysund. Her fra gruppeintervjuet med menn, der en av informantene sammenligner livet sitt med sin søster som bor på Østlandet.

Jeg er ferdig på jobb halv fire, fire begynner ettermiddagen vår da er vi ferdig med middagen, da kan vi begynne ettermiddagen. Mens vi går ut og begynner å leke og gjøre sånne ting, da hender at søstera mi ringer og da sitter hun ofte i bilen for å hente barna i barnehagen. Da har dem ikke vært å spist ennå. Da har vi allerede vært i lek en time, så der har du sånn dere kontrasten. Sånn egentlig

Informant M1: Det sier en kamerat av meg også som flytta til Alta, at han bruker utrolig mye tid på å kjøre til ting Det hadde ikke de tenkt på. Nå må de kjøpe seg en tredje bil. De har 4 unga og han sier han bruker så mye tid på det.

Videre her igjen fra arbeidsinnflytter og småbarnsmor:

Intervjuer: Hvordan tenkte du deg at livet skulle bli?

Informant: For å være helt ærlig, jeg gav Havøysund to måneder. Og på vinteren hvis barna ikke viste tegn til å trives skulle vi reise tilbake. Men de viste tegn til å trives. Og jeg så hvor glade de ble for at jeg hadde mer tid til dem. Det fikk jeg aldri i Oslo. Alt var bare stress og rutiner, forte oss å gjøre alt innen et kort tidsrom. Mens her er det sånn fritt. Jeg husker når vi kom og jeg fikk så god tid med alt, vi går på butikken, vi går på turer. Vi tilbringer mer tid sammen og det var jeg glad for. Det så jeg forandring på, at de likte den tiden de fikk med meg, så tenkte jeg dette her ville jeg ha mer av.

Det interessante er at dette også gjelder arbeidsinnflytterne fra sør. Som kom hit for å jobbe på sesongbasis i fiskeindustrien, men endte opp med å bosette seg og stifte familie.

Intervjuer: Du ville bo her?

Informant: Ja når jeg fikk familie ja,

Intervjuer: Du synes det var bra plass?

Informant: ja bra plass

Intervjuer: Fordi?

Informant: Ja fordi bra for barn, alt vi trenger finne her. Eneste er flyplass. Alt annet kommer med internett. Jeg er fornøyd. Jeg savner ikke storbyen

Det samme utrykte familien vi hørte fra tidligere, der mannen hadde jobbet i en 10 års tid i Havøysund og hvo kona kom etter med barn.

Informant Ektemann: Vi jobber her for det er en fin plass å bo, kort vei til alt. Fint for barna å leke

Informant kone: alle kjenner alle

Intervjuer: Det føles trygt?

Informant kone: Ja det er bra for barn.

Nettopp det at Havøysund kan tilby en livsstil som mange arbeidsinnflyttere med små barn setter høyt er noe vi bør løfte i vår egen markedsføring, korte avstander, trygt oppvekstmiljø og lave kostnader til aktivitetstilbud er unikt. Vårt hovedfokus i rapporten har vært integrasjon og intervjuene med arbeidsinnflyttere viste også at de som hadde barn lettere fikk en større omgangskrets. Arbeidsgruppen er enig om at Havøysund i stor grad er en plass som er preget av familiekultur og fokus på barn, vi har arbeidsinnflyttere som kommer hit som

omtaler Havøysund som «dødt» og at det kan være en utfordring å komme hit som «singel». Mangelen på tilbud, er også noe mange ungdommer i kommunen uttrykker.

Utklippene her går ikke nøye inn på det, men spesielt i gruppeintervjuet med menn ble utfordringer for ungdom i kommunen løftet. Få aktivitetstilbud og utfordringen med at mange valgte videregående en annen plass kom stadig opp. For mange var dette avgjørende for deres fremtid her. I tillegg har kommunelegen påpekt klare rusutfordringer for ungdom i de stille periodene på sommeren. På bakgrunn av dette, valgte kommunen vår 2018 å gjennomføre Ungdata for å få en bedre oversikt over situasjonen. Funnene viste at ungdommen i Måsøy hadde lavere tro på fremtiden, lavere tro på fremtidig sysselsetting, høyere psykiske helseplager og lavere tillit til helsesøster/skolehelsetjeneste enn landsgjennomsnittet. Dette ønsket vi å forbedre og gikk derfor inn i et nytt 6 årlig prosjekt igjennom Helsedirektoratets og Finnmark fylkeskommunes kalt «Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i Finnmark» (mer om dette i tiltaksutvikling på bakgrunn av Nærmiljøprosjektet).

I samarbeid med politikerne er det allerede gjort noen tiltak, ved å utvide ungdomsklubben fra to kvelder i uka til tre. Men utfordringen henger også sammen med det vi beskrev i kapittelet «Havøysund er stengt – aller er på hytta». Det er ikke den samme fellesskapskulturen i Havøysund lenger og med et begrenset antall mennesker er det utfordrende å skape tilbud som svarer seg. Fra det offentliges side bør en derfor vurdere å se på muligheten for å gi gode betingelser, eventuelle støtteordninger til de som ønsker å utvide tilbudet.

Jobben - alle møteplassers mor i Havøysund

Det klareste svaret på hvor integrasjonen med nye arbeidsinnflyttere skjer, er arbeidsplassen. Her rekrutteres folk videre til både fritidsaktiviteter og private sammenkomster. Det er faktisk påfallende hvor nødvendig invitasjonen til fritidsaktiviteter er. På større steder er en plakat eller annonsering via sosiale medier, mens her oppfattes åpne aktiviteter (Havøysund musikkforening, idrettslagets innebandytrening) som private. Det kan hende det er kjennetegnet på et mindre samfunn.

Uansett har kaffen på arbeidsplassen en viktig posisjon her. Både våre egne erfaringer og det som uttrykkes i intervjumaterialet understreker at mye av det sosiale behovet for voksne blir dekket rundt kafebordet på arbeidsplassen. Undertegnede, som selv var vant til at jobb og det sosiale var sterkt adskilte arenaer, merket tidlig hvor viktig kaffeprat var for folk her. Pauser med prat handler ikke om en ineffektivitet, men mer om kultur og fellesskapsbehov som blir bekreftet.

Informant M3: ikke for å sammenligne for vi har en bitte liten bedrift, men vi hadde en fyr som kom fra Alta til oss, og der fra 8 om morgenen var det rett ut å jobbe. Mens her kan vi ofte sitte å drikke kaffe til halv 9 og 9 og bare prate om helga før vi ja.. Rolig avslappa. Jeg vet ikke om det er fordi det er en liten plass eller om det er fordi det er i Finnmark. Vet ikke om det er det samme i Mehamn

Informant M2: Det jeg får høre fra de som er kommet til skolen er at de trives godt og at de blir tatt godt imot. Det er jo derfor jeg bor her ennå, fordi jeg har det kjempe bra på jobb. Veldig, veldig flotte kollegaer.. godt pågangsmot, som er positive folk. Det er jobben som er hverdagen din, hvis du ikke har det kjekt 8 timer hver dag, da gjør du det ikke. Det gidder du ikke. Jeg må bare skryte av kollegaene mine, de er flotte

Den unge kvinnelige arbeidsinnflytteren setter ord på det samme.

E kom no fort i kontakt med legene og sjukepleierne, følte e ble veldig godt tatt imot. Lett å komme i kontakt med folk, det var det jeg beit meg fast i. Folk er i imøtekomnes og gjestfri. Intervjuer: Hvor traff du folk?

Informant: Det var på morrakaffen og så ble jeg invitert med på diverse. Både tur og..

Intervjuer: Allerede første uka eller?

Informant: Jaja, middag og. Ja jeg følte meg veldig godt tatt imot.

Intervjuer: Det er ikke på kroa og på hotellet du er blitt kjent med flest folk

Informant: Nei, absolutt. Det er gjennom andre folk og jobben selvfølgelig.

Fra en annen kvinnelig arbeidsinnflytter som jobber på Coop var også fornøyd med måten hun ble tatt imot som nyansatt.

Informant: veldig bra, hele Coop veldig bra

Intervjuer: Hvordan var de bra?

Informant: vet ikke men kan snakke med jobbe med, når jeg får norsk.

Her fra ei kvinnelig arbeidsinnflytter fra sør Europa

Intervjuer: Kjenne du folk som jobber på helsesenteret, på kommunen?

Informant: mmm, jeg kjenner mest de på hotellet og på helsesenteret siden jeg har jobbet der.

Det samme fra en ung mannlig arbeidsinnflytter

Intervjuer: Har du blitt kjent med noen andre?

I: Nei ikke mange, det er jo noen med båter her, og jeg vet noen som er på min alder som jeg vet hvem jeg er, men kan ikke si at jeg kjenner dem utenom jobben

Kvinnelig arbeidsinnflytter og småbarnsmor

Etter at jeg begynte å jobbe her, har alle vært veldig hjelpsomme, ettersom jeg ikke har noe familie. Jeg har min brors familie og han jeg bor i lag med sin familie.

Intervjuer: En fra Havøysund

Informant: Ja han er fra Havøysund, så jeg kaller min jobb kollegaer for jobb familie

Mannlig arbeidsinnflytter

Så greit du skal ta ansvar sjøl og sånt. Men slik som nordmenn er, hvis du ikke kjenner noen så kjenner du ingen og du må bli kjent med en for å bli kjent med flere. Men mine bekjenskaper her begynte vel ikke før andre utenfra flytta hit. Da begynte jeg å ha et sosialt liv etter jobb. Jeg var på noen innebandytreninger som jeg ble invitert til det var gøy, men du snakka der og då også det var det. Så jeg kan ikke si jeg kjenner noen innfødte utenom jobb. Så det er kun de på jobb.

Intervjuer: Treffer du noen utenfor jobb siste uka?

Informant: Ja.. X (navngir en person)

Intervjuer: Han jobber du sammen med

Informant: Utover det, de som bor samme bygning som meg. Men jeg har ikke så mye til felles med dem. De er småbarnsforeldre. Jeg har ingen barn jeg vet om. Hmm litt sånn hei halo, går bra, ja samtaler. Foruten treffer jeg noen på puben om jeg stikker innom der, og butikken.. Men jeg har ikke som sagt så god kjennskap til innfødte

Mannlig arbeidsinnflytter, Sør-Europa

Men jeg flytter hit, jeg ville bo her også sånn som kommer hit bare for å jobbe og sånn ikke mye i lag med norsk. Siden 2005 nesten samme gjengen som jobber på Hermann (et av fiskebrukene)

Intervjuer: Gjør dere mye i lag?

Informant: Ja fester, bursdager mye

Arbeidsgruppen vurderer det slik at mange tidligere sosiale arenaer er flyttet inn på, eller erstattet av, arbeidsstedet. For en arbeidsinnflytter i Havøysund er det over kaffebordet i arbeidstiden du skaper deg et sosialt liv. Dette skaper en utfordring for nye i arbeidsinnflyttere i fiskeindustrien, hvor det ikke er så mange etablerte Havøysund-væringer

igjen og dermed ikke de samme dørene inn til Havøysund. Slik vi var inne på i kapittelet «vi kjenner oss ikke igjen i Trygve Hofs «jentan på fileten lenger», er det her det offentlig må inn. Med språkopplæring og informasjonsspredning.

Arbeidsgruppen har reflektert over at ansettelser i kommunen i større grad bør ta inn over seg hvilken plass Havøysund er. Kommunen har flere jobber med høyt utdanningskrav som det noen ganger er vanskelig å rekruttere i Havøysund. Samtidig har kommunen opplevd flere ganger at folk blir kun i kort tid. Dette gjelder spesielt folk som kommer alene. Dette er både kostnadskrevenende for kommunen, men like viktig er utfordringen med kontinuitet. Det tar tid å sette seg inn i arbeidet og derfor kan utbyttet av å få tilgang på høyere kompetanse, bli lite merkbart dersom personen kun blir i kort tid.

Oppsummering og evaluering av metode

Rutinene rundt analysemøtene var essensielt for resultatet av analysen. Alle møtene ble tatt opp på diktafon. Vi satt sammen i omtrent halvannen time og hadde universitetsrepresentanten med på Skype. I forkant av møtet var det sendt ut et oppdatert analysedokument som inneholdt kommentarer og refleksjoner fra forrige møte. Det var prosjektleder som skrev frem konklusjonene basert på forrige gangs diskusjoner og små samtaler i arbeidshverdagen. Ofte kom de beste betraktningene/diagnosene ikke i selve analysemøtet, men i røykepauser eller i gangene en annen dag i uka. Det at problemstillingene og funnene var så reelle og aktuelle som bakteppe for mange av de daglige utfordringene, gjorde at toppledelsen/arbeidsgruppen deltok så aktivt. Analyse møtene ble ofte et sted der betraktningen ble godkjent og nye sammenhenger ble belyst og her var universitetsrepresentanten sentral. Både ved å trekke ut sitater fra intervjuene og konfrontere oss med dette, men også ved å gi oss den selv tilliten til å selv vurdere verdien og konteksten av utsagnet.

I etterpåklokskap ser vi at bruk av tolk i noen sammenhenger ville gitt rikere svar og muligens mer presise beskrivelser av situasjonen sett fra dem.

Selve analysen gav oss et tydeligere bilde av nærmiljøkvaliteter i kommunen, da spesielt de gode forholdene for småbarnsforeldrene og den gode integreringen på arbeidsplassen. Vi ser at velferdsendringer som har påvirket Norge siden 90-tallet; med mindre dugnadsånd, mer hyttekultur og et større fokus på barn også preger Havøysund i dag. Disse endringene har til sammen gjort at en rekke viktige arenaer har blitt lukket og legger premisser for muligheter til integrering i Havøysund.

Arbeidsgruppen var i tiltaksutvikling opptatt av hvilke grep det offentlige kunne gjøre for å skape mer trivsel, spesielt for nye som kommer til Havøysund. Vi ser at lite tilgjengelig informasjon om tilbud, samt mer språkkurs gjør det spesielt utfordrende for arbeidsinnflyttere fra EØS land å bli kjent med lokalbefolkningen. Utover det vet vi nå at ungdom i kommunen har lav fremtidstro, spesielt for fremtidig jobb. Havøysund som fiskevær er i dag bokstavelig talt gjerdet inn av mattilsynet og identiteten hos befolkningen til havet og egen kultur er svekket. Våre tiltak er forsøk på svar på disse utfordringene.

Tiltaksutvikling på bakgrunn av Nærmiljøprosjektet

Måsøy frivillighetssentral

Vi trengte et klart ansvar for integrasjonsarbeidet, bedre oppfølging av lag og foreninger for å utvikle tilbudene i kommunen og flere møteplasser. Samtidig har kommunen innskrenket økonomisk handlingsrom. Løsningen ble frivillighetssentral inn i dagens folkebibliotek, da vi

så at denne funksjonen bidro til å forbedre lignede utfordringer i andre kommuner. Driften er støttet av Kulturdepartementet, for 2019 var rammeoverføringen på 414 000. Prosjektleder Fredrik Vikse har koordinert prosessen med ny frivillighetssentral i dialog med en styringsgruppe bestående av representanter for frivillige lag og foreninger i kommunen. Vikse har lagt frem funn fra nærmiljøprosjektet og sammen har de utviklet hva frivillighetssentralen i Måsøy skal være. Medlemmene var Eva Brochman (Demensforeningen) Audhild Berg (Hundeklubben og Mental hese Måsøy), Arne Mikkelsen (Pensjonistforeningen), Stian Nergård Skiklubben), Linda Olsen (Havøysund Idrettslag), Signy Sedeniussen (LHR), Ernst Seppola (Musikkforeningen). Måsøy fritidsklubb, Rolvsøy bygdelag og Ingøy bygdelag har fått mulighet, men ikke deltatt. Følgende ramme for sentralen ble satt før årsskifte.

- Kafetilbud en gang i uken på dagsenteret Daltun, kulturkoordinator er ansvarlig for organisering av frivillige og for å gi kulturelt påfyll.
- Informasjonshjørne som beskriver alle aktiviteter i kommunen, kollektivtilbud, turtilbud, samt en beskrivelse av alle bedrifter.
- Integrering av alle nye innbyggere, deriblant utdeling av velkomstpakke
- Språktilbud til EØS borgere
- Drop in datahjelp
- Innkjøp av dagsaviser for i større grad skape en møteplass på biblioteket. Knyttet til en tavle over frivillige og folk som søker hjelp.

I 2019 ble Sajjad Thathaal ansatt som kulturkoordinator i 100 prosent stilling, med ansvar for frivillighetssentralen.

Mulighetsstudie nytt museum

Et av funnene i prosjektet var at kystkulturen er svekket i Havøysund. Havna er i dag i stor grad et skall av tidligere aktivitet. Løsningen om nytt museum kom, fordi universell utforming lenge hadde vært en utfordring i dagens museumsbygg og utbedring der ville koste millioner. Mange eldre mennesker i kommunen og de i rullestol får da ikke brukt et viktig møteplass. Et ærverdig eldre tørrfisklager (se bildet nedenfor) med liten aktivitet kunne slå to fluer i en smekk. Samtidig kunne et slikt bygg gitt stolthet og utvikla havna. I bygget er det også plass til kinofremvisning. Tidligere hadde kommunestyret satt av halvannen million til «vi vil kino» uten klar plassering. Direktøren i museene for kystkultur og gjenreisning IKS var meget positiv til prosjektet og styret der valgte å investere 50 000 i mulighetsstudiet. Det samme var kommunestyret i Måsøy. Funn fra nærmiljøprosjektet ble brukt til å understøtte behovet. Tanken var at dette kunne bli et møtested for lokale, naturlig start for turister og noe som løfter fiskerikulturens viktige posisjon i kommunen. I de første tegningene er det også tegnet inn flere kontorer, da vi er veldig bevisst på at arbeidsmiljøet (se jobben er alle møtesteders mor). En museumsarbeider som jobber alene som i dag er en lite gunstig løsning.

Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i Finnmark

Som nevnt ovenfor, valgte kommunen å gjennomføre Ungdata våren 2018 etter at nærmiljøprosjektet hadde løftet utfordringer for ungdommene i kommunen. Resultatet viste at ungdommen i Måsøy hadde lavere tro på fremtiden, lavere tro på fremtidig sysselsetting, høyere psykiske helseplager og lavere tillit til helsesøster/skolehelsetjeneste enn landsgjennomsnittet. På bakgrunn av det gikk Måsøy kommune i 2018 inn Helsedirektoratet og Finnmark Fylkeskommunes prosjekt «Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i Finnmark», understøttet med 450 000 per år i 6 år.

Funnene fra Ungdata undersøkelsen er blitt diskutert med lærerne, foreldrene (foreldremøte, FAU møte), næringslivet og hjelpeapparatet. En større arbeidsgruppe med representanter fra de over pluss flere ungdommer fra Ungdomsrådet har så utviklet tre aktiviteter (se under) som skal gi ungdommen bedre fremtidstro og livskvalitet:

- 1: Skole og næringsliv skal samarbeide og legge til rette for å gi ungdom muligheter i det lokale arbeids- og næringsliv. Det utvikles et eget fag som skal tilbys fra høsten 2019, som gir alle ungdomsskoleelever en mulighet til å jobbe i lokal bedrift en gang i måneden. I tillegg legges det opp til mer sommerjobb.
- 2: Det tverrfaglige teamet skal samhandle for å gi ungdom et mer tilgjengelig og forutsigbart tilbud.
- 3: Ungdomsrådet skal sammen med ungdomsklubben og lag og foreninger kartlegge tilbudet for ungdom og deretter utvikle og igangsette tiltak.

Sluttevaluering

Nærmiljøprosjektet har løftet mange utfordringer også utenfor temaet, det har tydeliggjort behovet for bedre planer og bedre innflytelse/medvirkning fra lokalbefolkningen. Måsøy kommune skal jobbe for å bli enda bedre på dette i tiden som kommer.

Prosessen med å utvikle intervjuguider, gjennomfør intervjuer og analysere svarene til informantene samt veiledningen fra Universitetet, har gitt oss en arbeidsmetode som vi kan benytte senere. Den har gitt innsikt i oppvekst, integrering, trivsel og fritidsbruk som har funnet plass i kunnskapsgrunnlaget som vi er i ferd med å slutføre.

Vårt hovedfokus har vært integrering og vi forstår nå hvordan jobben fungerer for mange som den store integreringsarenaen. Samtidig hvordan integrasjonen innskrenkes ved at folk fortrekker hytta fremfor puben og andre fellesaktiviteter. Og at tradisjonelle møteplasser som kaia utenfor fiskebruket er gjerdet inn av mattilsynet.

Eksplisitt var kunnskapen fra Nærmiljøprosjektet avgjørende for at kommunestyret i 2018 opprettet Måsøy frivillighetssentral og mulighetsstudiet nytt museum. Prosjektet var viktig for at kommunen nå ansetter planlegger og inngår i prosjektet «Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i Finnmark» som skal forbedre situasjonen for ungdom i kommunen.

I Måsøy var nærmiljøkvalitetene i stor grad knyttet til barn; de små avstandene, mer familietid, trygge oppvekstmiljø og lave priser på fritidsaktiviteter. Nyinnflytta argumenterte med at mindre tid gikk bort til transport, pendling mellom skole barnehage og jobb gav mer kvalitetstid med barna og bedre samvittighet. Som igjen gav overskudd i hverdagen. Vi så også at mange verdsatte gode relasjoner på jobb, mange uttrykte at jobben dekket mange av deres sosiale behov. Tilslutt ble nærhet til naturen og turmuligheter, samt hytteliv høyt verdsatt noe mange trakk frem som den største verdien med plassen.

Gode nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse betyr et kontinuerlig arbeid, derav målet om at kunnskapsgrunnlaget jevnlig fornyes. Folkehelseetenkning utfordrer klassisk sektor styring av kommunen, folkehelse har så langt vært finansiert og løftet gjennom statlige

prosjekter i Måsøy, men gjenstår å finne innenfor kommunens egne budsjetter. Vi håper at denne rapporten har synliggjort verdien av dette til lokale politikere.

Etterord

Ved avslutningen av prosjektet «nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» i Måsøy, er det flere som fortjener takk. Først og fremst informantene i Havøysund, som brukte av sin tid og som delte så ærlig av sin erfaring uten helt å vite hva dette skulle ende i. Takk. En stor takk går også til Finnmark Fylkeskommune og koordinator Britt Somby, for å bidratt sterkt til at Måsøy kommune fikk opprettholde prosjektet på tross av litt svak progresjon i starten, for tilgjengeligheten, for å knytta til oss gode ressurspersoner og for å organisert gode samlinger i Finnmark med høy faglig utbytte. En stor takk Brynhild Granås og Nils Aarsæther fra UiT for deres gode innsikt og bidrag inn arbeidsgruppen, den var essensiell. Utover det vil vi gjerne takke Sør Varanger-, Tana- og Båtsfjord kommune for svært gode folkehelsesamlinger, våre diskusjoner, den store villigheten til å dele informasjon gjorde at vi har skapt et viktig miljø for å utvikle folkehelse i Finnmark også utover dette prosjektet.

Til måsøyværinger som leser dette; håper vi at dette bidrar til diskusjon om fremtiden i kommunen og fortsatt tro på egen mulighet til innflytelse.